

ქართული ლიტერატურის
ქრონოლოგიზაციის საკითხისათვის –
მწერლობა ორი ეპოქის ზღვარზე
For the issue of chronology of Georgian
literature - Literature at the Edge of two
epochs

თამარ პაიჭაძე
Tamar Paichadze

ივანე ჯავახიშვილის სახელობის თბილისის სახელმწიფო უნივერსიტეტი
Ivane Javahishvili Tbilisi State University

ჰუმანიტარულ მეცნიერებათა ფაკულტეტი
Faculty of Humanities

საკვანძო სიტყვები: დიგეზია, პერიოდიზაცია, ეპოქა,
ქრონოლოგია, მსოფდმხედველობა, ჟანრი.

Keywords: Literature, Periodization, Epoch, Chronology, Worldview,
Genre.

დღევანდელ ლიტერატურულ დისკუსიებში ადგილი აქვს შეხედულებათა ორხაზოვნებას ლიტერატურის პერიოდიზაციის პრინციპებზე. მაგრამ ყოველი მსჯელობა ამ საკითხებზე იწყება თვით ფაქტის კონსტატაციით, რომ ლიტერატურის ისტორია შეიძლება დაისაზღვროს განსხვავებულ პრინციპთა გათვალისწინებით; ანუ მწერლის შემოქმედებითი ბიოგრაფიის შეფასებისა და ანალიტიკის მეთოდთა დაექვემდებაროს ისტორიული კუთნილების დებულებას, თუ მოხდეს მისი კლასიფიკაცია საკუთრივ შემოქმედებითი მემკვიდრეობის მხატვრულ-თვისობრივი არსის ნიადაგზე.

არსებობს ორი ხაზი ამ ე.წ. „შეცდომის“ გამოსასწორებლად. პირველი ესაა ლიტერატურის პერიოდიზაციის ახსნა მხოლოდ-დამხოლოდ თვისებრიობის პრინციპით სხვადასხვა მოდულაციის პრინციპზე დაყრდნობით: ა) ანუ ლიტერატურის დასაზღვრა მოხდეს ფორმალურ-მიმართულებრივი კუთვნილების მიხედვით, მაგალითად: რენესანსის, რომანტიზმის, მოდერნიზმის, რეალიზმის ხანა; ბ) ანდა დასაზღვრა მოხდეს ეპოქის ძირითად წარმომადგენლებზე სწორებით: მაგ. ილიას, რუსთაველის, ბარათაშვილის, გალაკტიონის ხანა.

ცალსახა შეუსაბამობაა მოდულაციის ამ პრინციპებზე დაყრდნობის შემთხვევაში, მაგალითად, რომელი ფორმალურ-მიმართულებრივი მოდულის კუთნილებაა გალაკტიონ ტაბიძე - რენესანსის, რომანტიზმის, მოდერნიზმის, რეალიზმისა თუ მისი პოეტური უნივერსალიზმის კვალობაზე ის ყველა მოდულის ჩარჩოში იქნეს შესწავლილი? ამასთან, გარკვეულწილად მოქმედებს პრიორიტეტიზაციის და დაპირისპირებულობის პრინციპი: მაგალითად, რა პერიოდი ვუნდოთ XIX საუკუნის 60-80 წლებს - ილიას, აკაკის თუ ვაჟას ხანა, ან XX საუკუნის 20-30-იან წლებს - გალაკტიონის თუ გამსახურდიას ხანა?!

მოდულაციის მეორე პრინციპია წმინდა კალენდარული დასაზღვრა, მაგალითად ასეთი: XX საუკუნის ქართული მწერლობა იწყება 1900 წლით... თუ ასე მივუდგებით, მაშინ კვლავ მივდივართ იმ საპოლემიკო საკითხამდე, რომელიც წლების წინ დაიწყო სალიტერატურო კრიტიკაში, როდესაც სადავო გახდა, თუ რომელ პერიოდს ეკუთვნის XX საუკუნის დასაწყისის შემოქმედებითი ხუთეული; თუკი ვიხელმძღვანელებთ მხოლოდ და მხოლოდ მკაცრი ქრონოლოგიური სუბორდინაციის პრინციპით, მაშინ ბუნებრივია, ამ მწერლების კუთვნილებაზე XIX საუკუნის ლიტერატურის ისტორიასაც შეიძლება გააჩნდეს პრეტენზია, მაგრამ თუკი დასახელებულ მწერალთა

შემოქმედებით თავისებურებებსაც გავითვალისწინებთ, მაშინ ასეთ სურათს მივიღებთ: ლიტერატურის ისტორიაში ამ მწერალთა მოსვლა ახალი ლიტერატურული მიმართულების მაუწყებელი გახდა. მკაცრი ქრონოლოგიური რეგლამენტაციის პირობებში სახეზეა კიდევ ერთი გაუგებრობა: გაურკვეველი დამოკიდებულება უახლესი (XX საუკუნის) ქართული ლიტერატურის ისტორიის ე.წ. „ზედა ზღვრის“ (XXI საუკუნე) განსაზღვრისას.

და ბოლოს, იმდენად, რამდენადაც თვისებრივი თუ ქრონოლოგიური განსაზღვრებისათვის ხშირად ხდება მოშველიება ევროპულ მსოფლიო ლიტმცოდნეობით პრაქტიკაში არსებული მოსაზრებებისა (ძირითადად თვისებრიობის პრინციპის სასარგებლოდ), კონტრარგუმენტაციისთვის აღვნიშნავთ, რომ ჩვენ მიერ ხელმისაწვდომ ყველა ისტორიულ-ქრესტომატიულ შრომებში ერთმნიშვნელოვნად დაცულია ისტორიული ქრონოლოგიის პრინციპი, თუმცა თვისებრივი დიფერენციაციაც კანონზომიერადაა წარმოდგენილი.

ამდენად, ლიტერატურულ-ისტორიული დასაზღვრულობა გულისხმობს თვისებრიობისა და ქრონოლოგიზმის სინთეზს, ზღვარს, რომელზეც ლიტერატურისმცოდნემ უნდა იაროს მწერლის ეპოქალური და შემოქმედებითი კუთვნილების განსაზღვრისას, რადგან ორივე კომპონენტი: ქრონოლოგიზმიც და თვისებრივობაც თანაბარწილად განსაზღვრავს მწერლის ადგილს ლიტერატურის ისტორიაში.

In modern literary discussion is noticeable an ambiguity about principles of the division into periods. Every dispute of this subject begins with the verification of the fact ,that history of literature may be defined by different principles. Either, writers creative biography's evaluating and analyses method should be subordinated under historical belonging, or to make a classification in accordance with essentials of creative works legacy.

There is two ways to correct that mistake.1) to make a division into periods only by character-istic principle in accordance with different modulations. A) To definite by formal-directive belonging, for example: age of Renaissance, Romanticism, Modernism, Realism. B) or by outstanding writers of epoch, for example: the age of Ilia, Rustaveli, Baratashvili, Galaktion.

But anyway there is some disparity between those principles of modulation. For example to which formal-directive module's subordinating is Galaktion Tabidze-Renaissance, Romanticism,

Modernism, Realism. or he should be studied under all modules in accordance with his universalism?

By the way also acts the principle of prioritization and opposition: for example, how to name 19-th century's 60-80 years time –the age of Ilia Chavchavadze, Akaki Tsereteli, or Vaja-Pshavela, or 19-th century's 20-30 years time-the epoch of Galaktion Tabudze or Konstantine Gamsakhurdia?!

Second principle is clear calendar definition: for example, 20-th century's Georgian writings begins in 1900 year. But still remains controversial many issues.

And finally according with world's literary I would underline, that in every existed reader-historical works is followed all principles of historical chronology, though characteristic difference is submitted with regularity.

In conclusion, it is obvious, that literary-historical definition means attribute and chronological synthesis, limit, that literate must follow while making definition, because both components: chronology and attribute determinate the place of writer in literature's history.